

Rapport

efter kvalitetsgranskning av
gymnasial lärlingsutbildning vid
Yrkesgymnasiet i Västerås kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Yrkesgymnasiet

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen som "utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen "lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan". Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren/hösten 2012. Granskningen vid Yrkesgymnasiet i Västerås kommun ingår i detta projekt.

Yrkesgymnasiet besöktes den 4 och 24 maj 2012. Ansvariga inspektörer har varit utredarna Peter Holmberg och Annika Jervgren. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs totalt i 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Yrkesgymnasiet i Västerås

Yrkesgymnasiet är beläget centralt i Västerås och är en nystartad gymnasieskola tillhörig Thorengruppen. Skolan har 68 elever, alla i årskurs ett. Skolan har enbart yrkesprogram och har gymnasial lärlingsutbildning som verksamhetsidé. Elever som vill ha en annan uppläggning på sin utbildning hänvisas till de övriga gymnasieskolorna i Västerås.

Yrkesgymnasiets ledningsorganisation består av en rektor, som ansvarar för den dagliga ledningen av skolan.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning vid skolan har avsett bygg- och anläggning, handels- och administrationsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet.

Underlaget för granskningen består av dokument från skolan samt av information som samlades in vid intervjuer den 4 respektive 24 maj 2012. Intervjuer genomfördes på skolan, dels med rektorn och företrädare för huvudmannen, dels med yrkeslärarna på programmen, bygg- och anläggning, handels- och administration samt vård och omsorg, alla med ansvar för sina elever på arbetsplatser. Två elever intervjuades på respektive arbetsplats, varvid även elevernas handledare intervjuades.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten liksom hur dessa fasas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

- 1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?**
- 2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?**

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 15 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsaspekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

- A. Planering av utbildningen
- B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
- C. Elevens situation
- D. Uppföljning och bedömning
- E. Utvärdering och kvalitetsarbete

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl APL som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av enkäter och intervjuer samt observationsstudier har utgjort grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-oktober 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta två-tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har ingått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels- och administration samt vård och omsorg. Det är inte troligt att det finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, inte minst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser. Även den Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72) har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- **Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?**

Yrkesgymnasiet verksamhetsidé och utbildningsmodell utgår från gymnasial lärlingsutbildning och alla gymnasieelever vid skolan följer lärlingsspåret. Skolans elever har valt lärlingsspåret genom att söka till skolan. Andra elever hänvisas till övriga gymnasieskolor i Västerås. Under första terminen görs en kartläggning av eleven inför val av lärlingsplats. Då eleverna är unga och oerfarna vid hur arbetslivets ser ut finns det möjlighet att pröva på en arbetsplats under en vecka för att undvika felval. Om den valda utbildningen inte skulle fungera försöker skolan i första hand hitta en annan lärlingsplats inom programmet eller annat program. Om eleven vill övergå till helt skolförlagd utbildning måste denne byta skola.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en strategi för gymnasial lärlingsutbildning och att det upplägg som finns på skolan är tydligt för eleverna. Eleverna har under första terminen möjlighet att göra en kort, tidig "miljöpraktik" för att reducera risken för felval.

- **Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?**

Yrkesgymnasiet har en grundmodell som tillämpas inom hela koncernen. Under höstterminen i åk 1 är eleverna inne på skolan och läser gymnasiegemensamma ämnen samt grunderna i yrkesämnet. Då görs också en kartläggning av eleven inför val av lärlingsplats. Vårterminen i åk 1 är eleverna ute på sina arbetsplatser två dagar i veckan (tor-fre) och är i skolan tre dagar (mån-ons). Onsdagar har eleverna yrkesämnena i skolans verkstäder. Åk 2 och åk 3 blir det omvänt, tre dagar ute och två på skolan. Från några arbetsplatser finns ibland önskemål om längre sammanhängande tid vid vissa tillfällen, t ex för att eleven ska

kunna delta i ett helt arbetsmoment. Detta försöker man på skolan lösa från fall till fall då det ofta är positivt ur lärandesynvinkel.

Varje yrkeslärare har tillsammans med skolans lärlingssamordnare ansvar för planering av det arbetsplatsförlagda lärandet. Då det främst är mindre företag som tar emot gymnasiala lärlingar måste eleverna ibland byta arbetsplats för att få en allsidig utbildning enligt kursplanerna. Detta innebär givetvis mycket extra arbete för alla berörda. Inom handeln finns inga problem det är genomgående positiv respons från företagen.

Skolinspektionen bedömer att skolan genomgående har en god planering och organisation av verksamheten. Lärarna besöker arbetsplatserna och är noggranna i urvalet för att kvalitetssäkra både handledare och arbetsplats.

- ***Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?***

Hela höstterminen i åk 1 är eleverna inne på skolan, där man läser gymnasiegemensamma ämnen samt grunderna i yrkesämnet. Då görs också en kartläggning av eleven inför val av lärlingsplats och eleven har, som tidigare beskrivits, en möjlighet att pröva på en arbetsplats under en vecka. Under vårterminen i åk 1 är eleverna på sina arbetsplatser två dagar per vecka (tor-fre) och är i skolan tre dagar (mån-ons). På onsdagar har eleverna yrkesämne i skolans verkstäder.

Skolinspektionen bedömer att det finns goda förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen.

- ***Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?***

Samtliga elever på Yrkesgymnasiet har utbildningskontrakt, som föregås av ett avtal mellan skola och arbetsplats. Det finns koncerngemensamma utbildningskontrakt för eleverna. Vid skolan dokumenteras också avbrutna kontrakt. Det finns också en plan för vad som ska åstadkommas på varje arbetsplats (mål). Varje arbetsplats har en lärlingspärm. Vissa kurser i undervisningen kan vara förlagda både på arbetsplatsen och i skolan, t.ex. servicekunskap. Genomförda moment bokförs för varje elev. Betyg på kurser sätts successivt. Eleverna har en egen loggbok, digitalt eller i pärm, där de fyller i de moment som har genomförts.

Skolinspektionen konstaterar att alla elever har tillgång till lärlingsplatser.

- **Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?**

Enligt gymnasieförordningen (4 kap 12§) är arbetsplatsanskaffning skolhuvudmannens ansvar. Planeringen för skolans arbetslivskontakter började från Thorengruppens centrala APL-samordnare redan i samband med skolans tillståndsansökan. När yrkeslärarna senare kommit på plats blev det deras uppdrag att, genom tidigare nätverk och efter lokal samverkan, få tag i lärlingsplatser för eleverna. I praktiken är det alltså respektive yrkeslärare som sköter detta, med visst stöd av skolledningen och lärlingssamordnare.

Enligt rektor har varje yrkeslärare ansvar för planering och upplägg av sitt programs arbetsplatsförlagda del tillsammans med handledaren och ska se till att eleven får de kurser som krävs. Till stöd finns det en särskild samordnare för lärlingsplatser på skolan, som administrerar kontrakt och organiserar före och efter praktikperioden. Tjänsten är f.n. på 20 procent, men nästa år på 50 procent. Samordnaren är en person som har praktisk erfarenhet. Sådan finns på alla skolor inom koncernen. Även om läraren skaffar och kvalitetssäkrar lärlingsplatsen så är det rektor som har det formella ansvaret. Rektor upplever att sin roll i första hand är att skapa förutsättningar för yrkeslärares och lärlingssamordnares dagliga arbete. Hon deltar i branschrådets arbete samt företräder skolan utåt genom olika aktiviteter riktade bl a mot det lokala arbetslivet.

Västerås stora utbud i alla branscher gör förutsättningarna för arbetsplatsförläggning goda. Lärarna framhöll dock att det ibland kan vara svårt att få tag på APL-platser i konkurrens med de stora, etablerade kommunala skolorna. Det är mest mindre företag som tar emot lärlingar. Skolan arbetar med att göra matchningen så bra som möjligt mellan elevernas och företagens profiler och i några fall har placeringen avgjorts genom lottning, på elevernas eget initiativ, när det gällde attraktiva platser.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en tydlig ansvarsfördelning och att det i första hand är yrkeslärarna som anskaffar och kvalitetssäkrar arbetsplatserna, med ett stöd från lärlingssamordnare och rektor.

- **Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?**

Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bl a ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta.

Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumentet. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likovärdig utbildning förutsätter att uppdelning och planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlagt till arbetsplats.

Samtliga elever på Yrkesgymnasiet har utbildningskontrakt, som föregås av ett avtal mellan skola och arbetsplats. Det finns koncerngemensamma mallar för utbildningskontrakt. Thorengruppens centralt framtagna kontrakt och avtal innehåller fler punkter än skollagen föreskriver, bl a om arbetsmiljö, försäkring mm. Handledare och yrkeslärare har huvudansvaret för detaljerna när det gäller vilka delar av utbildningen som äger rum på arbetsplatsen. Skolan dokumenterar även avbrutna kontrakt.

Skolinspektionen konstaterar att skolan har utbildningskontrakt för samtliga elever, men bedömer att det i dessa saknas preciseringar i fråga om vilka delar av utbildningen som är förlagda till arbetsplats och i vilken omfattning detta sker. I stället hänvisar skolan till andra dokument, som individuella studieplaner eller bedömningsunderlag i elevpärmerna på respektive arbetsplats.

Utvecklingsområde:

Utbildningskontraktens innehåll behöver preciseras. Där det ska anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämma av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

- **Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet**

Vid lärlingsutbildning måste, framhåller yrkeslärarna, en anpassning till de olika arbetsplatsernas förutsättningar ske. I samband med att lärlingsplatsen rekryteras och inför avtal och kontraktsskrivning bedöms huruvida målen i styrdokument (läroplan, ämnesplaner och kursmål) är möjliga att uppnå? Flera alternativa vägar finns att komplettera utbildningsmoment som ej kan genomföras på en viss arbetsplats. Det kan gälla att genomföra momenten skolförlagt, att byta arbetsplats (oftast för en kortare tid) eller genomföra momenten som extern kurs inom Thorengruppens utbud, t ex heta arbeten. En strävan finns att eleven så långt möjligt ska få sin utbildning på en arbetsplats, vilket ju ligger i lärlingskonceptets idé. Detta preciseras sedan i elevens lärlingspärm som individuell studieplan.

Det måste finnas flexibilitet för att kunna genomföra lärlingsutbildning både sett ur elevens och arbetsplatsens behov. Olika branscher har skilda förutsättningar. Lärarna anser att skolan och dess arbetsplatser är en trygg & säker miljö för eleverna, men det gäller att inpränta ett tänkande om arbetsmiljö, ergonomi och säkerhet. Lärlingsplatserna är i stort sett positiva, men bland finns högre förväntningar än rimligt, t ex inom vård och omsorg. Eleverna kommer ju att kunna vara mellan 15-19 år och det innebär en stor skillnad i mognad mellan de yngsta och äldsta, även om det också här finns stora individuella variationer. Arbetsplatsen tar givetvis inte heller automatiskt hänsyn till skolans värdegrund men det ingår i bedömning av arbetsplatsens lämplighet och eleverna förbereds innan de går ut på arbetsplatserna. Ibland krävs samtal med handledare.

Skolinspektionen bedömer att skolan har god kontroll på arbetsplatsernas kvalitet genom att göra täta besök och få återkoppling från elever.

- ***Hur ofta besöker skolan eleverna och deras handledare under APL och vad avhandlas vid besöken?***

Skolans policy är att eleverna ska få besök på sin APL-plats av yrkesläraren/mentorn var 14:e dag. Besöken syftar till att etablera en social kontakt och kontrollera att eleven trivs. En kontinuerlig, formativ bedömning äger också rum, där trepartssamtal, kunskapskontroll och bedömning ingår som viktiga delar. Dessutom ska läraren vid besöken ge stöd till handledaren.

Resursmässigt innebär yrkeslärarnas besök på arbetsplatserna en hög belastning på lärarna redan när det bara finns elever i årskurs ett. Vissa utbildningar, främst bygg- och anläggning, ställer också stora krav på samordning från lärarens sida när det gäller att hitta relevanta byggobjekt. Visserligen är skolan fortfarande i en etableringsfas men om lärarna också ska ha tid för undervisning på skolan när fler elever tillkommer måste tid och resurser avsättas för anskaffning av platser, kontakter med arbetsplatser och undervisningstid.

Trots att yrkeslärarna gör täta besök på arbetsplatserna framgick vid elevintervjuerna att några elever hade fått en dålig start på sin arbetsplats varvid en fick byta handledare och en annan byta arbetsplats.

Skolinspektionen bedömer att skolan gör regelbundna besök på arbetsplatserna och har en hög ambition när dessa besök. Skolan behöver försäkra dock sig om att yrkeslärarna på samtliga program har tillräcklig tid avsatt för att säkerställa utbildningens kvalitet.

Utvecklingsområde:

Skolan behöver försäkra sig om att yrkeslärarna på samtliga program har tillräcklig tid avsatt för att både besöka arbetsplatserna och ha undervisning på skolan. Speciellt när successivt nya årskurser tillkommer vid skolan.

- ***Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?***

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella

lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för deltagande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Det är viktigt att hitta rätt personer som handledare. Handledaren informeras om sin roll i samband med att handledare utsetts och erbjuds introduktionsutbildning. Det finns en grundläggande introduktion framtagna inom Thorengruppen, som genomförs av skolan och som är yrkeslärares ansvar. Många handledare kan inte delta varför allt mer av denna introduktion nu sker ute på arbetsplatserna genom yrkeslärares försorg.

Genom yrkeslärares täta uppföljningskontakter sker en kontinuerlig dialog. Ibland anordnas handledarträffar som ofta är lättare att rekrytera till, då kontakten ju redan är etablerad. En sådan träff kan t ex planeras över en lunch så att det även blir en social samvaro.

Skolinspektionen bedömer att skolans lärare är noggranna vid urvalet av arbetsplatser och indirekt handledare. Genom täta kontakter med både handledare och elever säkerställs att handledarens kompetens är tillräcklig och att samverkan fungerar. Där handledare inte har möjlighet att gå skolans handledarutbildning, ges det istället en kontinuerlig utbildning vid arbetsplatsbesöken. Läraren och handledaren avsätter tillräckligt med tid för att gå igenom målmatriser samt övriga frågor.

- **Hur fungerar programrådet?**

Yrkesgymnasiet har ett branschråd per program som fungerar som programråd. Rektor deltar alltid vid branschrådets möten men sitter inte som ordförande. I branschråden ingår företrädare för respektive bransch- och fackorganisation, rektor, yrkeslärare och två elever från resp. program. En av de intervjuade eleverna deltog i branschrådet för handel. Råden träffas en gång per termin. Information och arbetslivskontakter i samband med skolans etablering har hittills diskuterats.

Skolinspektionen bedömer att skolan uppfyller kraven på programråd.

C. Elevens situation

- ***Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?***

En lärlingselev måste enligt yrkeslärarna ha tillräcklig motivation för att orka följa arbetsplatsens tider och särskilda förutsättningar, vilket kan vara tufft för en ung person. Troligen finns det fler elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens inom lärlingsutbildningen jämfört med den skolför-lagda. Därför är det viktigt med vuxenkontakter varför yrkeslärarna, som har mycket tid med eleverna både i skola och på arbetsplats också är mentorer för eleverna på respektive program.

Skolinspektionen bedömer att skolan har ett utvecklat arbete med att arbeta med elever med svag motivation genom täta kontakter med arbetsplatser och individuell uppföljning samt att ta fram individuella utvecklingsplaner.

- ***Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?***

Såväl rektor som yrkeslärarna framhåller att skolan genom särskild överenskommelse med en arbetsplats i många fall har möjlighet att göra anpassningar för enskild elev. Skolan har en utbildad specialpedagoganställd och rektors mål är att det ska bli en heltidstjänst. Om elevens problem är mer omfattande tas de upp på EVK om de avser studieplanen annars inom elevhälsoteamet, där rektor, kurator, skolsköterska, specialpedagog och studie- och yrkesvägledare ingår. Vid behov kan även psykolog och skolläkare konsulteras.

Skolan försöker genom utredning och åtgärdsprogram sätta in åtgärder så tidigt som möjligt att undvika F-varning, då det ju ofta är för sent. Matten är generellt största stötestenen.

Samtliga elever screenades under hösten (åk 1) för att upptäcka eventuella svårigheter, många är dyslektiker och en del ADHD har upptäckts. Detta kan utgöra grund för individuella studieplaner och för bedömning av behovet av särskilt stöd. Åtgärdsprogram skrivs vid behov (det finns mall). Elevernas svårigheter kan även orsaka problem ute på arbetsplatserna. Skolan arbetar vidare med de elever som har svårt med t.ex. det sociala på arbetsplatserna. Yrkeslärare och kurator har instruerat samtliga elever gällande klädkod, beteende och hur man ska bete sig på en arbetsplats. Under elevens första termin inne på skolan övas bland annat detta.

Alla elever har en individuell studieplan. Studie- och yrkesvägledare samt rektor har det yttersta ansvaret för att dessa stämmer och är pedagogiskt och schematekniskt möjliga att genomföra. Särskilt stöd och åtgärdsprogram är ovanliga i yrkesämnena men anpassningar på arbetsplatsen för enskilda elever förekommer.

Skolinspektionen bedömer att skolan arbetar aktivt med att hitta lämpliga arbetsplatser som ska fungera efter elevernas särskilda behov.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- **Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?**

Skolans arbetslag diskuterar tillsammans om vilka moment som ska vara med, vad som ska bedömas och utvärderas och hur betyg sätts. Skolan använder stödmaterial från Skolverket: Kunskapsbedömning i skolan.

Bedömningen av vad eleven lärt sig under sin APL görs av handledaren och yrkesläraren i samspråk med eleven. Bedömningen görs kontinuerligt (formativ bedömning) och dokumenteras i elevens lärlingspärm samt vid trepartssamtal? Betyg i de olika kurserna sätts när kurs är fullgjord, i skola och på arbetsplats. Normalt har handledarens bedömningsunderlag stor betydelse vid betygssättning? Eftersom läraren är ute så mycket sker en naturlig kontroll från läraren. Bedömningarna kommuniceras till eleverna kontinuerligt och mer systematiskt vid trepartssamtal.

Yrkesläraren/mentorn har tillsammans med handledaren god kontroll över att de avtalade momenten har genomförts samt dokumenterats i elevpärmen. Elevpärmen är central som dokumentationsunderlag,

Skolinspektionen bedömer att skolan har ett planerat och strukturerat arbetsätt för att bedöma och betygssätta elevernas yrkeskunskaper, dels genom utarbetade målmatriser, dels genom en god kommunikation via trepartssamtal mellan elev, handledare och yrkeslärare.

- **Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?**

Enligt skollagen 2 kap. § 13 ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt skollagen 2 kap. § 18 får huvudmannen om det inte finns någon lärare att tillgå inom egen organisation som har den utbildning som krävs använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

- 1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
- 2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap. § 18 endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Skolan har få obehöriga lärare, el-läraren, frisörläraren, handelsläraren, vård- och omsorgsläraren är alla behöriga liksom lärarna i svenska- och engelska, matematik samt idrott- och hälsa. Fordonsläraren är obehörig, men har sökt till vidareutbildning för att bli behörig. Den har varit ganska lätt för skolan att rekrytera behöriga lärare från kommunala gymnasieskolor.

Det finns en särskild samordnare för lärlingsplatser på skolan, som administrerar kontrakt och organiserar före och efter praktikperioden. Tjänsten är f.n. på 20%, nästa år på 50%. Samordnaren är en person som har praktisk erfarenhet. Sådan finns på alla skolor inom koncernen.

Skolinspektionen bedömer att det vid skolan i dag finns tillgång till behöriga yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna. Som tidigare framhållits behöver skolan försäkra sig om att yrkeslärarna på samtliga program har tillräcklig tid avsatt för att både besöka arbetsplatserna och ha undervisning på skolan. Speciellt när successivt nya årskurser tillkommer.

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- **Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter för att förbättra och utveckla den?**

Det har ännu inte varit aktuellt att göra några systematiska uppföljningar eftersom skolan fortfarande är under etablering. Men det kommer sannolikt att bli ett koncernkrav att redovisa detta.

Skolinspektionen bedömer att det ännu inte varit aktuellt för skolan att göra några uppföljningar i systematisk form men utgår från att sådana planeras i

enlighet med skolans intentioner för att ta till vara erfarenheterna och utveckla verksamheten.

Sammanfattning:

-
1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?
-

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärandet inom gymnasial lärlingsutbildning vid Yrkesgymnasiet i Västerås genomförs i enlighet med styrdokumentet och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs. Skolans utbildningar har en tydlig förankring från skolledning till lärare och elever. Kvaliteten på arbetsplats och handledare säkerställs genom kontinuerliga besök och handledarutbildning på arbetsplats alternativt i skolan. Skolinspektionen bedömer att skolan har en policy med hög ambition att vara ute på regelbundna besök, men har ett behov av att se över att yrkeslärarna har förutsättningar att genomföra arbetsplatsbesöken.

2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?
-

Skolinspektionen bedömer att Yrkesgymnasiet i Västerås ser till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten, utifrån de förutsättningar som finns inom gymnasial lärlingsutbildning, fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs. Skolan har ett planerat och strukturerat arbetssätt för att bedöma och betygsätta elevernas yrkeskunskaper, dels genom bedömningsunderlag, dels genom en god kommunikation och trepartssamtal mellan elev, handledare och yrkeslärare.

Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete i syfte att höja verksamhetens kvalitet i första hand bör genomföras inom följande område:

- **Skolan behöver försäkra sig om att yrkeslärarna på samtliga program har tillräcklig tid avsatt för att både besöka arbetsplatserna och ha undervisning på skolan. Speciellt när successivt nya årskurser tillkommer vid skolan.**
- **Utbildningskontraktens innehåll behöver preciseras. Där det ska anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.**